

Barbara Żakowska
Uniwersytet Szczeciński

NAUCZANIA DWUJĘZYCZNE – KROK KU EDUKACJI MIĘDZYKULTUROWEJ

Idea nauczania dwujęzycznego

Powszechny obowiązek nauczania języka obcego w Polsce został w stosunku do starego systemu edukacji przesunięty do klas początkowych szkoły podstawowej. Od klasy pierwszej uczniowie mają obowiązek uczenia się pierwszego języka obcego natomiast od klasy czwartej dzieci mają rozpocząć naukę drugiego języka obcego. Jak widać nauczanie języka obcego w tak młodym wieku staje się powoli normalnością, a nawet obowiązkiem. Systematyczne nauczanie języka obcego jest jedną z najbardziej tradycyjnych koncepcji nauczania. Jest ona realizowana na podstawie programu nauczania, zawierającego między innymi: kręgi tematyczne i umiejętności językowe, które uczniowie nabywają podczas nauki. Głównym celem tego nauczania jest opanowanie odpowiedniego poziomu komunikacji w języku obcym, a podstawowymi sprawnościami językowymi jest rozumienie ze słuchu i mówienie¹. Nie bez przyczyny chciałabym wskazać ten system nauczania, gdyż jest on kompletnym przeciwieństwem do tak zwanego nauczania dwujęzycznego.

Edukacja bilingwalna (dwujęzyczna) odnosi się do sytuacji gdzie przedmiot niejęzykowy lub przedmiot szkolny nauczany jest przy użyciu dwóch języków – zazwyczaj są nimi język pierwszy i język drugi ucznia². Problem bilingwalizmu pojawił się w latach sześćdziesiątych XX wieku. W celu zdefiniowania pojęcia dwujęzyczności odwołam się do artykułu Wioletty Piegzik powołującej się na definicję między innymi M. de Greve'a, F. von Passela oraz F. Thomasa ze względu na logiczność i jasność określeń dwujęzyczności. Według powyższych autorów „dwujęzyczną lub wielojęzyczną nazywa się osobę, której mowę rozumieją inni posługujący się tym językiem, a także tę, która rozumie mowę innych mówiących tymże językiem. Thomas dwujęzyczność zaś określa jako znajomość drugiego języka, która uruchamia ośrodki odpowiedzialne za zrozumienie i ekspresję, zwłaszcza ustną³. Zatem edukacja bilingwalna nie odnosi się do nauczania drugiego języka jako osobnego przedmiotu ani też nie obejmuje dodatkowych zajęć organizacyjnych. Koncepcja dwujęzyczności zwana również **imersją** zakłada, że wszystkie przedmioty lub ich część są nauczane w języku obcym. Język obcy nie jest więc przedmiotem samym w sobie, lecz instrumentem porozumiewania

¹ J. Richards, T. Rodgers, *Approaches and Methods In Language teaching*, Cambridge 1986, s. 207.

² M. Roda, *Edukacja bilingwalna w Polsce na tle innych krajów Unii Europejskiej*, [w:] H. Komorowska (red.) *Nauczanie języków obcych. Polska a Europa*, Warszawa 2007, s. 57.

³ W. Piegzik, *Nauczanie ku dwujęzyczności*, *Języki Obce w Szkole*, 2002, nr 6, s. 23 – 27.

się na lekcji i zdobywania wiedzy o danym przedmiocie⁴. Jest on też kluczem do sukcesu i w świadomości uczniów zaczyna funkcjonować naturalna potrzeba posługiwania się językiem obcym w celu budowania wiedzy i poznawania świata⁵.

Obecnie w literaturze anglojęzycznej napotkać można wielość określeń dla modeli i podejść dwujęzycznych, na przykład: **CLIL, bilingual education, content – based approach, dual – focused education, immersion, language cross – curriculum, language enriched education, sheltered learning, vehicular learning**⁶. Najpowszechniejszy z nich to CLIL (Content and Language Integrated Learning) tłumaczone na język polski jako **zintegrowane kształcenie językowo-przedmiotowe**. Jest używane zwykle w odniesieniu do programów dwujęzycznych adresowanych do uczniów których językiem pierwszym jest język urzędowy kraju, w którym mieszkają. Według badań przeprowadzonych w 2005 roku przez Eurydice (the information network on education in Europe) program CLIL nie jest jeszcze tak bardzo powszechny jak by się mogło wydawać. Tylko w takich krajach jak Luxemburg czy Malta nauczanie dwujęzyczne jest przeprowadzane na każdym etapie kształcenia. Natomiast w innych krajach europejskich ten system jest oferowany mniejszości i w małej ilości szkół.⁷

Edukacja bilingwalna w Europie

Początki nauczania dwujęzycznego lokujemy w latach sześćdziesiątych XX wieku. Prototypowym modelem tak zwanej immersji (dwujęzyczności) jest model kanadyjski rozpoczęty w drugiej połowie lat 60. Ta koncepcja została wprowadzona przez niezadowolonych rodziców z powodu słabej znajomości języka francuskiego przez ich dzieci. Drogą do zdobycia umiejętności posługiwania się drugim językiem było regularne nauczanie przedmiotów szkolnych w języku obcym (francuskim), a w ramach którego można było posługiwać się także językiem ojczystym (angielskim)⁸. Ewa Wieszczyżyńska powołując się na Freda Genesee zaznacza główną cechę immersji jaką jest sposób nauczania. Tutaj duży nacisk kładzie się na umiejętności receptywne czyli rozumienie ze słuchu i czytanie oraz wszelkiego rodzaju aktywności oparte na samodzielnych działaniach uczniów⁹. Kanadyjskie doświadczenie w zakresie nauczania języka obcego metodą immersji stało się inspiracją dla innych krajów, na przykład w Niemczech, gdzie nauczanie dwujęzyczne zostało wprowadzone w latach 70. w Północnej Nadrenii – Westfalii. Bezpośrednim impulsem do wdrażania dwujęzycznej koncepcji nauczania było podpisanie Traktatu między Republiką Francuską a RFN o niemiecko – francuskiej współpracy w 1963 roku. Obecnie w Niemczech jest ponad 400 szkół prowadzących nauczanie dwujęzyczne¹⁰.

Magdalena Roda w swym artykule powołując się na Country Reports ukazuje obraz nauczania dwujęzycznego w Europie. I tak, siedem krajów europejskich (Estonia, Hiszpania, Łotwa, Litwa, Luksemburg, Holandia, Austria i Szwecja) oferuje nauczanie trójjęzyczne, co może stanowić kombinację języka pierwszego i dwóch obcych, lub pierwszego, obcego i regionalnego. Kraje, które wcale nie podjęły się realizacji idei nauczania dwujęzycznego,

⁴ E. Wieszczyżyńska, *Wczesnoszkolna edukacja językowa a nauczanie czytania*, Wrocław 2007, s. 90.

⁵ A. Kaczmarek, *Przegląd badań dotyczących korzyści wynikających z kształcenia CLIL*, *Języki Obce w Szkole* 2010, nr 6, s. 39-43.

⁶ M. Roda, *Edukacja bilingwalna...*, [w:] H. Komorowska (red.) *Nauczanie języków obcych. Polska a Europa*, Warszawa 2007, s. 57.

⁷ http://www.aluaintercultural.org/article.php?id_article=1652 (dostęp 22.11.2014)

⁸ J. Iluk, *Nauczanie dwujęzyczne w Polsce na tle międzynarodowych rozwiązań organizacyjnych*, *Języki Obce w Szkole*, 2002, nr 6, s. 68-76.

⁹ E. Wieszczyżyńska, *Wczesnoszkolna edukacja...*, Wrocław 2007, s. 91.

¹⁰ J. Iluk, *Nauczanie dwujęzyczne ...*, *Języki Obce w Szkole*, 2002, nr 6, s. 76-68.

to: Dania, flamandzka część Belgii, Grecja, Cypr, Litwa, Portugalia, Islandia, i Lichtenstein. Nieduża część szkół w Norwegii naucza dwujęzyczne natomiast w Czechach, Anglii i Bułgarii istnieje ono tylko w odniesieniu do nauczania poprzez język pierwszy i języki obce. Sytuacja w takich krajach jak Słowenia, Walia, Północna Irlandia i Szkocja wygląda trochę inaczej, gdyż nauczanie dwujęzyczne odbywa się poprzez użycie języka pierwszego i języka regionalnego lub mniejszościowego¹¹.

Nawiązując do nauczania dwujęzycznego w Polsce należałoby się cofnąć do roku 1991. To właśnie wtedy z inicjatywy liceów ogólnokształcących w Warszawie, Katowicach, Krakowie i Poznaniu wspieranych przez CODN (Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli) powstały pierwsze klasy dwujęzyczne¹². Już wówczas ten pomysł znalazł swoje umocnienie w nowej Ustawie o Systemie Oświaty w Polsce z dnia 7 IX 1991 roku¹³, gdzie zostały sprecyzowane warunki organizacji i prowadzenia klas dwujęzycznych w liceach ogólnokształcących. Zgodnie z wieloma Rozporządzeniami Ministra Edukacji¹⁴ nauczanie dwujęzyczne to nauczanie w języku polskim oraz w jednym języku obcym co najmniej dwóch lub trzech przedmiotów. Nauczanie dwujęzyczne nie może być realizowane na lekcjach języka polskiego, drugiego języka obcego oraz historii Polski i geografii Polski. Najczęściej w szkołach naucza się bilingwalnie matematyki, fizyki, chemii, biologii z higieną i ochroną środowiska, wiedzy o społeczeństwie, informatyki, ale także muzyki czy wychowania fizycznego¹⁵.

Według informacji zawartych na stronach Centralnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli (CODN) w Polsce funkcjonuje obecnie 39 szkół bilingwalnych z językiem angielskim, z czego 2 to szkoły podstawowe, 9 to gimnazja, a 6 to szkoły niepubliczne. Szkół dwujęzycznych z językiem niemieckim jest 37, z czego podstawówek jest 2, gimnazjów jest 8, a liceów jest 3. Istnieją jeszcze szkoły z językiem francuskim, z czego gimnazjów i liceów jest odpowiednio: 7, 8. Rzadkością są szkoły z językiem hiszpańskim, jest tylko 5 liceów i językiem włoskim – tylko jedno liceum. Podsumowując, jest blisko 100 szkół, które prowadzą w Polsce nauczanie dwujęzyczne, z czego 4 to podstawówki, 24 gimnazja i 69 licea.¹⁶

Na terenie województwa Zachodniopomorskiego nauczanie dwujęzyczne odbywa się w sześciu szkołach. Pierwsza, która zapoczątkowała nauczanie bilingwalne z językiem niemieckim jako drugim językiem nauczania, to IX liceum Ogólnokształcące im. Bohaterów Monte Cassino w Szczecinie. Szkoła ta wprowadziła tę idee w 1994 roku, sprowadzając tym samym do swojej szkoły nauczycieli z Niemiec, którzy mieli także uprawnienia do nauczania przedmiotu nie językowego. Ta idea rozprzestrzeniła się także na Gimnazjum nr 42, powstałe przy IX LO w roku 2001 roku. Nauczaniem dwujęzycznym może również pochwa-

¹¹ M. Roda, *Edukacja bilingwalna ...*, [w:] H. Komorowska (red.) *Nauczanie języków obcych. Polska a Europa*. Warszawa 2007, s. 60.

¹² J. Przybylska – Gmyrek, *Informacje o organizacji i funkcjonowaniu dwujęzycznych liceów ogólnokształcących w polskim systemie oświatowym*, *Języki Obce w Szkole*, 1995, nr 3, s. 219-215.

¹³ Ustawa o systemie oświaty z dnia 7.09.1991 r., „Dziennik Ustaw” 1991 Nr 95 poz. 425.

¹⁴ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lutego 2002 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2002 r. Nr 51, poz. 458 ze zm.), Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz. U. z 2002 r. Nr 15, poz. 142 ze zm.)

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. z 2007 r. Nr 83, poz. 562 ze zm.)

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli (Dz. U. z 2009 r. Nr 50 poz. 400)

¹⁵ M. Multańska, *Nauczanie dwujęzyczne w polskim systemie oświaty*, *Języki Obce w Szkole*, 2002, nr 6, s. 77-82.

¹⁶ http://www.codn.edu.pl/projekty/dwujezyczne/index.asp?plik=edukacja_bilingwalna (dostęp: 23.11.2014)

lić się Gimnazjum nr 32 z Oddziałem Dwujęzycznym z językiem hiszpańskim przy XIV Liceum Ogólnokształcącym, oraz Zespół Szkół nr 1, w którego skład wchodzi Gimnazjum nr 46 oraz V Liceum Ogólnokształcące im. Adama Asnyka. W tym Zespole Szkół nauczanie dwujęzyczne jest realizowane od roku 2003, a językiem nauczania jest język angielski. W Szczecinie istnieje także jedna szkoła podstawowa, która realizuje ten program i jest to Szkoła Podstawowa nr 56 im. kpt. ż.w. Konstantego Macierewicza z językiem niemieckim jako drugim językiem nauczania. Należałoby także wspomnieć o szkolnictwie dwujęzycznym na pograniczu polsko – niemieckim, gdzie dochodzi do współpracy pomiędzy gminą południowoszwedzkiej prowincji Skåne, landami niemieckimi Meklemburgii Pomorza Przedniego i Brandenburgii a województwem Zachodniopomorskim wraz ze Szczecinem. Te regiony wchodzi w skład Stowarzyszenia Euroregion Pomerania. Wśród wielu projektów integrujących te tereny przygraniczne jest także placówka oświatowa w Löcknitz. Szkoła ta funkcjonuje od 1995 roku przyjmując corocznie 25 uczniów. Polacy w tej szkole uczą się przedmiotów w języku niemieckim i dodatkowo mają obowiązek 15 godzin zajęć z historii Polski, wychowania obywatelskiego oraz języka polskiego. Obecnie uczęszcza do tej szkoły ponad 400 uczniów i ponad połowa niemieckich uczniów tego gimnazjum wybiera polski jako drugi język obcy¹⁷.

Istotną szkołą, którą należy przywołać w aspekcie nauczania dwujęzycznego jest Szkoła Międzynarodowa w Szczecinie (SIS). Od września 2002 roku placówka ta kształci na wszystkich poziomach nauczania i jest obszernym źródłem wiedzy zintegrowanego kształcenia językowo-przedmiotowego. Ze względu na wielonarodową społeczność szkolną programami wiodącymi w SIS są programy międzynarodowe a językiem wykładowym oraz codziennej komunikacji wszystkich zaangażowanych w proces nauczania i uczenia się jest język angielski. Wyjątkowość szkoły i jej doświadczenie w zakresie użycia języka obcego w celu budowania wiedzy i poznawania świata może być przykładem stosowania nauczania dwujęzycznego połączonego z edukacją międzykulturową. W literaturze analizującej nauczanie międzykulturowe wiele mówi się o języku. Marta Torenc podkreśla, że „poznawanie języków obcych to jednocześnie poznawanie innych kultur, zaś poznawanie innych kultur jest nierozzerwalnie związane z poznawaniem języków”¹⁸. Dlatego też, nie można mówić o kulturze pomijając rolę języka. Zdzisław Aleksander zauważa, że „język jako twór społeczny jest nieodłączną częścią cywilizacji i kultury danego społeczeństwa. Odzwierciedlają się w nim różnice w sposobie widzenia rzeczywistości pozajęzykowej, a także wzorce i normy zachowania”¹⁹.

Nauczanie dwujęzyczne z kursem na międzykulturowość

Nauczanie bilingwalne, w odróżnieniu od tradycyjnych zajęć z językiem obcym pomaga uczniom osiągnąć wyższy poziom kompetencji językowej, a co za tym idzie umożliwi większe szanse na kontynuowanie nauki w różnych placówkach edukacyjnych Europy czy świata. Dodatkowo w przyszłości zawodowej może mieć duży wpływ na wybór miejsca i stanowiska pracy. Korzyści płynące z edukacji dwujęzycznej są znaczące. Wzmacnia się samoocena ucznia, zwiększa się motywacja do nauki i aktywności, daje możliwość komunikowania się w języku obcym, a w efekcie powiększa się zasób słownictwa.²⁰ Ponadto nauczanie dwujęzyczne

¹⁷ P. Rochowski, *Szkolnictwo dwujęzyczne na pograniczu polsko-niemieckim*. Języki Obce w Szkole 2002, nr 6, s. 208-209.

¹⁸ M. Torenc, *Nauczanie międzykulturowe – implikacje glottodydaktyczne*, Wrocław 2007, s. 9.

¹⁹ Z. Aleksander, *Elementy lingworealizacyjne w nauczaniu j. rosyjskiego*, Warszawa 1982 s. 5.

²⁰ M. Roda, *Edukacja bilingwalna ...*, [w:] H. Komorowska (red.) *Nauczanie języków obcych. Polska a Europa*, Warszawa 2007, s. 58.

pozytywnie wpływa na rozwój świadomości językowej, zatem rozwój języka pierwszego oraz nauka kolejnych języków obcych jest ułatwiona, gdyż uczniowie znają więcej technik uczenia się i stosują je elastycznie i z otwartością²¹. Oprócz wyżej wspomnianych korzyści poznawczych, językowych czy też społecznych istotną kompetencją rozwijaną podczas nauczania dwujęzycznego jest **kompetencja interkulturowa**.

W sytuacji integrowania języka obcego i przedmiotu nie sposób jest zapomnieć o kulturze. Wiele jest poglądów i modeli określających czym jest **kultura**²². Najbardziej popularny jest model góry lodowej. W koncepcji tego modelu kultura jest zobrazowana jako góra lodowa, gdzie powyżej poziomu wody można zobaczyć jedynie bardzo niewielką część tej góry i do niej należą: sztuki piękne, literatura, dramat, muzyka klasyczna, muzyka pop, tańce ludowe etc. Czubek tej góry wspiera się na znacznie większej, ale niewidocznej części, znajdującej się poniżej poziomu wody. Jest to potężny fundament, który trudniej jest nam dostrzec i dotyczy historii grupy ludzi, ich przekonań i postaw, ich wartości i norm. Z tego modelu wynika, że widoczne elementy góry są jedynie odzwierciedleniem tych niewidocznych. Zatem jest to wskazówka, która uświadamia nam jak trudno jest nam zrozumieć ludzi z innych kultur, bo widzimy tylko powierzchowne elementy „góry lodowej”, natomiast nie jesteśmy w stanie zobaczyć fundamentów, na których opierają się postrzegane przez nas zjawiska²³.

W związku z powyższym zintegrowane nauczanie przedmiotowo-językowe może być drogą do zapoznania się z głębszą strukturą góry lodowej a w konsekwencji może prowadzić do rozwoju istotnej w dzisiejszych czasach edukacji międzykulturowej. Rada Europy i Komisja Europejska zwraca uwagę na znaczenie **edukacji międzykulturowej** podkreślając fakt, że „najważniejszym elementem jest inny człowiek. Edukacja międzykulturowa zachęca do ciągłego kwestionowania uprzedzeń i pewników, do otwarcia się na to, co nam nieznane, i na to, czego nie rozumiemy. W procesie interakcji i wzajemnego poznawania się, każdy człowiek ma możliwość samorealizacji – w wymiarze personalnym, społecznym i globalnym. Stosunki uczeń-nauczyciel są kształtowane w taki sposób, by przygotować uczniów do pełnego uczestnictwa w życiu społecznym”²⁴.

Trudności w realizacji idei nauczania dwujęzycznego w kontekście edukacji międzykulturowej

Analizując nauczanie dwujęzyczne nie wolno zapomnieć o trudnościach i problemach przed którymi stają szkoły, dyrektorzy, nauczyciele i uczniowie którzy chcieliby realizować tę ideę. Wśród nich to między innymi kwalifikacji nauczycieli. Zadaniem kadry pedagogicznej jest prowadzenie zajęć w języku docelowym (obcym) i przygotowanie uczniów do podołania wymogom komunikacyjnym wykładanym w tym języku lekcji geografii, historii lub biologii czyli tak zwanych przedmiotów niejęzykowych. Wymagania zatem wobec nauczycieli kształcących dwujęzycznie są specyficzne. Przede wszystkim muszą oni spełniać następujące warunki. Po pierwsze, istotne jest posiadanie wiedzy fachowej i metodycznej w nauczonym przedmiocie niejęzykowym. Po drugie, nauczyciel powinien posiadać kompetencje w języ-

²¹ J. Iluk, *Nauczanie dwujęzyczne. Modele, koncepcje, założenia metodyczne*, Katowice 2000, s. 14.

²² Ten obszar zagłębiany jest m.in.: przez P. Sztompka, *Socjologiczna analiza społeczeństwa*, Kraków 2002, M. Fleisher, *Teoria kultury i komunikacji. Systemowe i ewolucyjne postawy*, Wrocław 2002, J. Nikitorowicz, *Edukacja regionalna i międzykulturowa*, Warszawa 2009.

²³ A. Gillert, *Koncepcja uczenia się międzykulturowego*, w: *Uczenie się międzykulturowe*. Pakiet szkoleniowy, Rada Europy i Komisja Europejska, Strasburg 2000, s. 20.

²⁴ M. de Jesus Cascão Guedes, *Edukacja Międzykulturowa*, w: *Uczenie się międzykulturowe*, Rada Europy i Komisja Europejska Strasburg 2000, s. 34.

ku docelowym i wiedzę w języku ojczystym. Po czwarte ważna jest znajomość dydaktyki i metodyki nauczania języka obcego. M. Olpińska w swym artykule zaznacza, że w klasach dwujęzycznych pracują z reguły specjaliści posiadający wykształcenie w zakresie nauczania albo danego przedmiotu albo języka obcego. Rzadko zdarza się, że nauczyciel posiada podwójne kwalifikacje. Dlatego autorka artykułu zaleca jak najszybsze stworzenie odpowiednich możliwości zintegrowanego kształcenia kadr dla szkół dwujęzycznych²⁵.

Ponadto trudność pracy w dwujęzycznym środowisku polega nie tylko na sprawnym posługiwaniu się językiem obcym oraz znajomością przedmiotu niejęzykowego. Sztuka polega na wykształceniu w sobie kompetencji interkulturowych. Ta umiejętność wiąże się bezpośrednio z komunikowaniem się w języku obcym, rozumieniem kontekstów sytuacyjnych oraz świadomą reakcją na zachowania rozmówców. Jest to również świadomość własnej kultury i tożsamości, umiejętność przekazywania wiedzy o sobie, swojej tradycji i kulturze. Ponadto, co wydaje się czasami trudniejsze, jest to otwarcie się na inne kultury i akceptacja inności. Wiąże się to z tolerancją różnorodności kultur, zachowań i poglądów. Co więcej, efektem takiej edukacji jest umiejętność współistnienia jak również współtworzenia nowych kategorii kulturowych²⁶.

Podsumowując, nauczanie dwujęzyczne zyskując coraz większą popularność w Europie ewaluuje i rozwija się. Ta forma kształcenia niezmiennie kojarzona jest z nauczaniem przedmiotów niejęzykowych poprzez użycie języka obcego jednak jest to tylko powierzchowny opis tego co może nieść za sobą nauczanie bilingwalne. W dobie globalizacji, otwartości granic, przemieszczania się grup społecznych w odległe i nieznanne sobie zakątki świata należy przede wszystkim zwracać uwagę na interkulturowość. Zintegrowane kształcenie językowo-przedmiotowe jest korzystnym gruntem do tego, aby zasiać nasionko edukacji międzykulturowej i pozwolić na rozwijanie się wielu kultur w obrębie jednej przestrzeni edukacyjnej.

Bibliografia

- Aleksander Z., *Elementy lingworealioznawcze w nauczaniu j. rosyjskiego*, Warszawa 1982.
- Fleisher M., *Teoria kultury i komunikacji. Systemowe i ewolucyjne postawy*, Wrocław 2002.
- Gillert A., *Koncepcja uczenia się międzykulturowego*, w: *Uczenie się międzykulturowe. Pakiet szkoleniowy*, Rada Europy i Komisja Europejska, Strasburg 2000.
- Iluk J., *Nauczanie dwujęzyczne. Modele, koncepcje, założenia metodyczne*, Katowice 2000.
- Jaroszewska A., *Nauczanie języków obcych w kształceniu wczesnoszkolnym. Rozwój świadomości wielokulturowej dziecka*, Wrocław 2007.
- Jesus Cascão Guedes M., *Edukacja Międzykulturowa*, w: *Uczenie się międzykulturowe*, Rada Europy i Komisja Europejska Strasburg 2000.
- Komorowska H. (red.) *Nauczanie języków obcych. Polska a Europa*, Warszawa 2007.
- Nikitorowicz J., *Edukacja regionalna i międzykulturowa*, Warszawa 2009.
- Richards J., Rodgers T., *Approaches and Methods In Language teaching*, Cambridge 1986.
- Roda M., *Edukacja bilingwalna w Polsce na tle innych krajów Unii Europejskiej*, Warszawa 2007.
- Sztompka P., *Socjologiczna analiza społeczeństwa*, Kraków 2002.
- Torenc M., *Nauczanie międzykulturowe – implikacje glottodydaktyczne*, Wrocław 2007.
- Wieszczyczyńska E., *Wczesnoszkolna edukacja językowa a nauczanie czytania*, Wrocław 2007.

²⁵ M. Olpińska, *Edukacja dwujęzyczna: przedszkole, szkoła podstawowa i średnia. Terazniejszość i przyszłość*, *Języki Obce w Szkole* 2002, nr 6, s. 220-225.

²⁶ A. Jaroszewska, *Nauczanie języków obcych w kształceniu wczesnoszkolnym. Rozwój świadomości wielokulturowej dziecka*, Wrocław 2007, s. 10

Artykuły:

- Iluk J., *Nauczanie dwujęzyczne w Polsce na tle międzynarodowych rozwiązań organizacyjnych*, Języki Obce w Szkole, 2002, nr 6.
- Kaczmarek A., *Przegląd badań dotyczących korzyści wynikających z kształcenia CLIL*, Języki Obce w Szkole 2010, nr6.
- Multańska M., *Nauczanie dwujęzyczne w polskim systemie oświaty*, Języki Obce w Szkole, 2002, nr 6.
- Olpińska M., *Edukacja dwujęzyczna: przedszkole, szkoła podstawowa i średnia. Teraźniejszość i przyszłość*, Języki Obce w Szkole 2002, nr6.
- Piegiż W., *Nauczanie ku dwujęzyczności*, Języki Obce w Szkole, 2002, nr 6.
- Przybylska – Gmyrek J., *Informacje o organizacji i funkcjonowaniu dwujęzycznych liceów ogólnokształcących w polskim systemie oświatowym*, Języki Obce w Szkole, 1995, nr 3.
- Rochowski P., *Szkolnictwo dwujęzyczne na pograniczu polsko – niemieckim*. Języki Obce w Szkole 2002, nr6.
- Stachanowska I., M., *Interkulturowi czy bilingwalny?* Języki Obce w Szkole, 2002, nr 6.

Strony internetowe:

- http://www.aluaintercultural.org/article.php?id_article=1652 (dostęp 22.11.2014)
- http://www.codn.edu.pl/projekty/dwujezyczne/index.asp?plik=edukacja_bilingwalna (dostęp 27.05.2008)

Akty prawne:

- Ustawa o systemie oświaty z dnia 7.09.1991r., „Dziennik Ustaw” 1991 Nr 95 poz. 425.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lutego 2002 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2002 r. Nr 51, poz. 458 ze zm.)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz. U. z 2002 r. Nr 15, poz. 142 ze zm.)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. z 2007 r. Nr 83, poz. 562 ze zm.)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli (Dz. U. z 2009 r. Nr 50 poz. 400)

Barbara Żakowska

Nauczania dwujęzyczne - krok ku edukacji międzykulturowej

Języki obce w dobie globalizacji stały się kluczem, który pozwala na zdobywanie wiedzy i poznanie świata. Jedną z metod, która wykorzystuje język obcy jako narzędzie poznawcze jest nauczanie dwujęzyczne. Pozwala ono na wykorzystanie języka obcego w celu nauczania i uczenia się przedmiotu niejęzykowego. Ponadto nierozzerwalnie z językiem łączy się kultura, dlatego też nauczanie bilingwalne może korzystnie wpłynąć na rozwój potrzebnej oraz istotniej dla społeczeństwa edukacji międzykulturowej.

Słowa kluczowe: nauczanie dwujęzyczne, zintegrowane kształcenie językowo-przedmiotowe, edukacja międzykulturowa, kultura

Bilingual education – one step towards intercultural education

Foreign languages in global times become the key that enables acquiring the knowledge and learn about the world. Bilingual education is one of methods that use second language as a cognitive tool. This method allows to use second language in order to teach and learn a non-language subject. Moreover, language is inseparably connected to culture therefore bilingual education can positively influence the development of needed and essential intercultural education.

Key words: bilingual education, Content and Language Integrated Learning, intercultural education, culture

Źródło: Barbara Żakowska